

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างตลาด พฤติกรรมการแข่งขันด้านราคาและที่มีใช้ราคา และผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ในประเทศไทย พ.ศ. 2545-2547 โดยศึกษาจากบริษัทเมล็ดพันธุ์ที่มีการดำเนินงานในลักษณะครบวงจร คือ ทำการผลิต การตลาด และมีการวิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์เป็นของตนเอง ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 10 บริษัท ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสำรวจด้วยแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่และผู้บริหารบริษัทเมล็ดพันธุ์ทั้ง 10 บริษัท ได้รับความร่วมมือจากบริษัทเมล็ดพันธุ์ 9 บริษัท จึงได้หาข้อมูลเพิ่มเติมโดยการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการร้านค้าตัวแทนจำหน่ายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท และอำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายการตลาดของสหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้าชนบทเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(สกต.) ผู้จัดการสหกรณ์การเกษตรอำเภอเมืองชัยนาท ผู้จัดการสมาคมการค้าเมล็ดพันธุ์ไทย ตลอดจนค้นคว้าข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร สมาคมการค้าเมล็ดพันธุ์ไทย กรมพัฒนาธุรกิจการค้า ฯลฯ โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนมีนาคม 2548-ธันวาคม 2549 และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในเดือนเมษายน-พฤษภาคม 2550 เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์(หลังการสอบ)ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1.1 โครงสร้างตลาด

โครงสร้างตลาดอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ในประเทศไทยวิเคราะห์จากค่าการกระจุกตัวของดัชนี CR_n ดัชนี HHI และดัชนี CCI โดยใช้ข้อมูลงบการเงินจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ประกอบด้วยมูลค่าการจดทะเบียนสินทรัพย์ถาวร และยอดขายของบริษัทเมล็ดพันธุ์ทั้ง 10 ระหว่างพ.ศ. 2545-2547 สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1.1.1 ค่าการกระจุกตัว CR_n , HHI และ CCI ที่คำนวณได้

ค่าดัชนี CR_n (พิจารณาเฉพาะค่าเฉลี่ย CR_1 , CR_2 และ CR_4 ดูตารางที่ 4.7 ประกอบ) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 47.26-78.90 ดัชนี HHI มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.29 และดัชนี CCI มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.57

1.1.2 การเปรียบเทียบค่าการกระจุกตัวทั้ง 3 กับเกณฑ์พิจารณาการกระจุกตัว

จากดัชนีทั้ง 3 เทียบเกณฑ์การพิจารณาให้ผลสอดคล้องกันว่า อุตสาหกรรมนี้มีการกระจุกอยู่ในระดับปานกลางไปทางค่อนข้างสูง แสดงว่ามีโครงสร้างตลาดอยู่ระหว่างตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดค่อนข้างไปทางตลาดผู้ขายน้อยราย

1.2 พฤติกรรมการแข่งขัน

พฤติกรรมการแข่งขันของอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ในประเทศไทยศึกษาจากข้อมูลจากการสำรวจด้วยแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต สรุปผลการศึกษาพฤติกรรมการแข่งขันด้านราคา กับพฤติกรรมการแข่งขันด้านที่มีไร่ราคา ได้ดังนี้

1.2.1 พฤติกรรมการแข่งขันด้านราคา

บริษัทเมล็ดพันธุ์ทุกบริษัทจะให้ส่วนลดคนกลาง หรือก็คือส่วนต่างระหว่างราคาขายส่งกับราคาขายปลีกหน้าร้าน ซึ่งส่วนลดแบบนี้ถือเป็นส่วนลดตามปกติของการจำหน่ายสินค้า สำหรับวิธีอื่นที่บริษัทเมล็ดพันธุ์ใช้ ได้แก่ ส่วนลดเงินสด ส่วนการลดราคาเมล็ดพันธุ์กล่าวได้ว่ามีลักษณะการใช้เฉพาะกิจ คือเป็นการใช้ร่วมกับวิธีอื่น เช่น การออกพื้นที่พบปะเกษตรกร โดยนำสินค้าของบริษัทไปจัดรายการ ซึ่งจะคิดราคาพิเศษต่ำกว่าราคาขายในท้องตลาด ความแตกต่างของการลดราคาสินค้าแบบนี้อยู่ที่สามารถควบคุมชนิด จำนวนสินค้า และระยะเวลาในการจัดรายการได้ บริษัทเมล็ดพันธุ์พืชไร่บางบริษัทจะลดราคาช่วงฤดูกาลเพาะปลูก บางบริษัทให้คูปองส่วนลดโดยตรงกับเกษตรกรผู้ซื้อ

1.2.2 พฤติกรรมการแข่งขันด้านที่มีไร่ราคา

บริษัทเมล็ดพันธุ์ทุกบริษัทให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์เป็นสำคัญทำให้เมล็ดพันธุ์มีจุดเด่นแตกต่างกัน ช่องทางการจัดจำหน่ายที่สำคัญ คือ การจัดจำหน่ายผ่านตัวแทนจำหน่าย และเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการตลาด การจัดทำแปลงสาธิต การออกพบ-ปะเกษตรกร การร่วมจัดนิทรรศการและงานเกษตรทั้งงานที่ทางการจัดขึ้น เช่น งานเกษตรที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จัดขึ้นในช่วงต้นปี และบริษัทจัดขึ้นเองเพื่อโชว์ผลผลิตของบริษัท เช่น งานเจียใต้แฟร์ ของบริษัทเจียใต้ จังหวัดกาญจนบุรี เทศกาลดอกไม้บาน ณ สวนดอกไม้ของ บริษัทที เอส เอ จังหวัดเลย

1.2.3 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการแข่งขัน

จากผลการศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมการแข่งขันของบริษัทเมล็ดพันธุ์ให้ผลสรุปได้ว่า ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการแข่งขันด้านที่มีไร่ราคาเป็นสำคัญ

1.3 ผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ วิเคราะห์จากความสามารถในการทำกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงานของบริษัทเมล็ดพันธุ์ โดยใช้ข้อมูลงบการเงินจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ประกอบด้วยมูลค่าการจดทะเบียน สิทธิบัตรถาวร และยอดขายของบริษัทเมล็ดพันธุ์ทั้ง 10 ระหว่างพ.ศ. 2545-2547 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

จากอัตรากำไรขั้นต้นและอัตรากำไรสุทธิ(ดูตารางที่ 4.23 ประกอบ) ที่สอดคล้องกับอัตรากำไรรวมเฉลี่ยของสินทรัพย์รวมและอัตราผลตอบแทนการลงทุน(ดูตารางที่ 4.24 ประกอบ) แสดงให้เห็นว่าความสามารถในการทำกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินของบริษัทเมล็ดพันธุ์ส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง

ขณะเดียวกันการขาดทุนของบางบริษัท และความหลากหลายของอัตราผลตอบแทนการลงทุนก็สะท้อนถึงระดับการแข่งขันที่ผู้ประกอบการรายใหม่ต้องพิจารณาในการตัดสินใจเข้าสู่อุตสาหกรรมนี้ นอกเหนือจากความพร้อมด้านเงินทุน ความสามารถในการวิจัยและพัฒนา ความสามารถในการตลาดแข่งขันกับผู้ประกอบการรายเดิม

2. อภิปรายผล

2.1 โครงสร้างตลาด

จากผลการวิเคราะห์โครงสร้างตลาดอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ในประเทศไทย ธุรกิจเมล็ดพันธุ์ที่มีการดำเนินงานในลักษณะครบวงจร คือ ทำการผลิต การตลาด มีการวิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์เป็นของตนเอง มีจำนวนทั้งสิ้น 10 บริษัทด้วยกัน (จำนวนเท่ากับเมื่อครั้งที่สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย(2531)ได้ทำวิจัยไว้) ผลการพิจารณาค่าการกระจุกตัวของดัชนี CR_n ดัชนี HHI และดัชนี CCI ให้ค่าที่สอดคล้องกันว่าอุตสาหกรรมนี้มีการกระจุกอยู่ในระดับปานกลางไปทางค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมนี้มีโครงสร้างตลาดอยู่ระหว่างตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดค่อนข้างสูง โดยเห็นว่าสาเหตุสำคัญการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์เป็นผลมาจาก

2.1.1 การวิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์ที่มีความแตกต่างกัน ทำให้เมล็ดพันธุ์พืชแต่ละชนิดของแต่ละบริษัทมีจุดเด่นเฉพาะตัว

2.1.2 ความสามารถในการครอบครองส่วนแบ่งตลาดอันเนื่องมาจากความคุ้นเคยของเกษตรกรต่อเมล็ดพันธุ์ของบริษัท

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การวิจัยและพัฒนาเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินธุรกิจ เมล็ดพันธุ์ในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมของการเพาะปลูกแตกต่างไปจากอดีต ทำให้การเพาะปลูกแบบเดิม ๆ ที่เกษตรกรเคยทำมาไม่ได้ผล การวิจัยและพัฒนาทำให้ได้เมล็ดพันธุ์ที่มีความเหมาะสมกับสภาพการเพาะปลูกในปัจจุบัน คือ ทนแล้ง ทนโรค ได้ผลผลิตมาก ผลผลิตมีคุณภาพ (เช่น มีรูปร่าง(ฟอร์ม)ดี สีสวย ความชื้นต่ำ) ช่วยลดความเสี่ยงในการลงทุนของเกษตรกรเมื่อเทียบกับเมล็ดพันธุ์พื้นเมือง หรือเมล็ดพันธุ์ผสมเปิด เมื่อเกษตรกรเห็นผลจากการใช้เมล็ดพันธุ์ลูกผสมมีความพึงพอใจเกิดขึ้น ทำให้เมล็ดพันธุ์ลูกผสมเข้ามาแทนที่เมล็ดพันธุ์ผสมเปิด สามารถครองส่วนแบ่งทางการตลาดเมล็ดพันธุ์ได้เกือบหมด ซึ่งเห็นได้ชัดในตลาดเมล็ดพันธุ์พืชไร่ เช่น เมล็ดพันธุ์ข้าวโพด ขณะที่บริษัทเมล็ดพันธุ์ที่มีการวิจัยและพัฒนาในประเทศไทยมีเพียง 10 บริษัท ดังนั้นบริษัทเมล็ดพันธุ์ทั้ง 10 จึงสามารถครอบครองส่วนแบ่งตลาดเมล็ดพันธุ์ลูกผสมดังกล่าวได้เกือบทั้งหมด

เมื่อพิจารณาข้อมูลด้านลงทุนของบริษัทเมล็ดพันธุ์(ตารางที่ 4.1)จะเห็นว่าส่วนใหญ่เป็นบริษัทข้ามชาติที่มีการพัฒนาแล้ว มีความเจริญด้านเทคโนโลยีสูง เช่น สหรัฐอเมริกา เนเธอร์แลนด์ ฯลฯ และมีความพร้อมด้านเงินทุน ไม่มีปัญหาในการเข้าถึงเทคโนโลยีในการวิจัยและพัฒนา นอกจากนี้บริษัทข้ามชาติเหล่านี้ เช่น ฟิลิปป์ส มอนซานโต้ ยังร่วมมือหรือซื้อกิจการที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจเมล็ดพันธุ์ในประเทศต่าง ๆ ทำให้มีความเข้มแข็งในการทำตลาดยิ่งขึ้น จากการติดตามข่าวสารในแวดวงอุตสาหกรรมนี้สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพล(การแทรกแซง)ทางการเมืองของบริษัทเหล่านี้ไม่ใช่มีในระดับประเทศเท่านั้นแต่เป็นระดับระหว่างประเทศและนานาชาติทีเดียว

2.2 พฤติกรรมการแข่งขัน

การศึกษาพฤติกรรมการแข่งขันของบริษัทเมล็ดพันธุ์ให้ผลสรุปได้ว่า บริษัทเมล็ดพันธุ์ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการแข่งขันด้านที่มีไร่ราคาเป็นสำคัญ โดยทั้ง 10 บริษัทจะให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด ซึ่งเมล็ดพันธุ์ของแต่ละบริษัทมีจุดเด่นแตกต่างกัน เห็นได้ชัดในเมล็ดพันธุ์พืชไร่ และความแตกต่างกันของพื้นที่เพาะปลูกพื้นที่ไร่ในประเทศไทย ทำให้เกษตรกรมีการเจาะจงเลือกใช้เมล็ดพันธุ์ ซึ่งมีผลต่อการครอบครองส่วนแบ่งทางการตลาดของบริษัทเมล็ดพันธุ์ทั้ง 10 ดังนั้นจึงเห็นว่าบริษัทเมล็ดพันธุ์ไม่จำเป็นต้องแข่งขันด้านราคา สามารถใช้วิธีอื่นในการแข่งขันได้ ซึ่งส่งผลที่ดีกว่าในการทำตลาดทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เช่น การโฆษณา การแจกตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ การจัดทำแปลงสาธิต การออกไปให้คำแนะนำพบนปะเกษตรกร ฯลฯ

2.3 ผลการดำเนินงาน

การศึกษาผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์นั้นสรุปได้ว่าบริษัทเมล็ดพันธุ์ส่วนใหญ่มีความสามารถในการทำกำไรและประสิทธิภาพในการดำเนินงานอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับผลการศึกษาผลตอบแทนด้านการลงทุนผลิตเมล็ดพันธุ์ในงานวิจัยของนิธยา คุลยสถิต(2528) จากข้อมูลที่น่ามาศึกษา เห็นว่าการที่ประเทศไทยมีบริษัทเมล็ดพันธุ์ที่มีการวิจัยและพัฒนาเพียง 10 บริษัท สามารถครอบครองส่วนแบ่งตลาดเมล็ดพันธุ์ลูกผสมได้เกือบทั้งหมด ทำให้เกิดความคุ้มค่าจากการลงทุนในเครื่องมือเครื่องจักร เทคโนโลยี ตลอดจนทรัพยากรอื่น ๆ และหากบริษัทเมล็ดพันธุ์เหล่านี้จะประสาน(มือ)ข้อมูลกันในการกำหนดราคาขายเมล็ดพันธุ์ก็ไม่ใช่ว่าเรื่องยาก เกษตรกรจึง(ตกที่นั่ง)ต้องยอมรับราคาขายที่บริษัทเมล็ดพันธุ์กำหนดขึ้น แม้จะเคยมีผู้ร้องเรียนเรื่องนี้กับหน่วยงานทางการเกษตรของรัฐบาล ซึ่งผู้บริหารบริษัทเมล็ดพันธุ์ได้ทำหนังสือชี้แจงต้นทุนและผลตอบแทนที่เกษตรกรจะได้รับจากการใช้เมล็ดพันธุ์ของบริษัท เรื่องก็เงียบไป ส่วนหนึ่งผู้วิจัยเห็นว่ารัฐบาลไม่ได้มีนโยบายในการแก้ปัญหาเรื่องนี้อย่างจริงจัง อาจจะเป็นเพราะเมื่อข้าราชการระดับสูงในหน่วยงานทางการเกษตรของรัฐบาลเกษียณแล้วมักจะไปเป็นที่ปรึกษาให้กับบริษัทเหล่านี้ เพราะข้าราชการเหล่านี้น่าจะมีข้อมูลทางการเกษตรและเครือข่าย(Connection)ทางการเมือง อันจะเอื้อประโยชน์ต่อบริษัทเมล็ดพันธุ์ก็เป็นได้

อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์เป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญต่อการพัฒนาภาคการเกษตร และมีผลต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมอื่นเช่น อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมขนส่ง อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ ฯลฯ การชะงักงันของอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์จึงมีผลต่อการเติบโตของภาคการเกษตรและอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องดังกล่าว ข้อมูลจากการสำรวจ และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่และผู้บริหารบริษัทเมล็ดพันธุ์ และผู้จัดการสมาคมการค้าเมล็ดพันธุ์ไทยได้กล่าวถึงปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการค้าเมล็ดพันธุ์ ได้แก่ การขโมยพันธุ์ คือ การขโมยเมล็ดพันธุ์พ่อ-แม่ไปขยาย(เมล็ด)พันธุ์จำหน่ายเอง ปัญหาเมล็ดพันธุ์ผี คือ การถูกละเมิดสิทธิในตราสินค้าและหรือเมล็ดพันธุ์ทั้งพืชไร่และพืชสวน ทำให้กระทบต่อชื่อเสียงของบริษัทเมล็ดพันธุ์ และสร้างความปั่นป่วนด้านราคาขายเมล็ดพันธุ์ในตลาด เกษตรกรเองก็ได้รับผลกระทบด้านรายได้และการลงทุนจากการใช้เมล็ดพันธุ์ปลอมที่ไม่มีคุณภาพด้วยเช่นกัน ข้อมูลจากการค้นคว้าเพิ่มเติมประเมินความเสียหายจากเมล็ดพันธุ์ปลอมสร้างความสูญเสียแก่บริษัทเมล็ดพันธุ์ปีละไม่น้อย เช่น พืชตระกูลแตงตระกูลพริก มะเขือ ได้รับความเสียหายประมาณปีละ 300 ล้านบาท ทำให้เกษตรกรสูญเสียผลผลิตคิดเป็นมูลค่ากว่า 70,000 ล้านบาท ขณะที่เมล็ดพันธุ์ข้าวโพดไร่ และข้าวโพดฝักอ่อนถูกปลอมมากถึงปีละ 3-5 พันตัน คิดเป็นมูลค่าประมาณปีละ 300 ล้านบาทเช่นกัน ซึ่งเมล็ดพันธุ์เหล่านี้จะให้ผลผลิตเฉลี่ยต่ำกว่าพันธุ์แท้ของบริษัทประมาณร้อยละ 10-15 นั้นหมายความว่าเกษตรกรจะสูญเสีย

ผลผลิตประมาณปีละ 1-2 แสนตัน ขณะที่ปัญหาเดียวกันนี้ก็ได้สร้างความเสียหายต่อประเทศชาติ อันจะเกิดจากการย้ายฐานการผลิตเมล็ดพันธุ์จากประเทศไทยไปยังประเทศอื่นแทน นอกจากจะก่อให้เกิดความสูญเสียรายได้แก่เกษตรกรที่รับจ้างผลิตเมล็ดพันธุ์ และประเทศชาติจากการค้าเมล็ดพันธุ์ระหว่างประเทศแล้วยังทำลายโอกาสที่ประเทศไทยจะเป็นศูนย์กลางการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้หมดไปด้วย ที่ผ่านมานหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น กองคุ้มครองพันธุ์พืช สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการ เกษตร กรมทรัพย์สินทางปัญญา สถาบันวิจัยพืชไร่ บริษัทเมล็ดพันธุ์ สมาคมการค้าเมล็ดพันธุ์ไทย และสมาคมเมล็ดพันธุ์แห่งประเทศไทย ฯลฯ ได้พยายามผลักดันให้มีการแก้ปัญหาดังกล่าว โดยเน้นความสำคัญไปที่เรื่องกฎหมาย ทั้งในส่วนของการป้องกันและปราบปราม คือ การทำความเข้าใจกับผู้ประกอบการในป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์เมล็ดพันธุ์ ตราสินค้า การตรวจสอบเมล็ดพันธุ์ปลอม การเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อเอาผิดกับผู้กระทำความผิด และความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการดูแลผลประโยชน์ร่วมกัน

นอกจากนี้ยังพบว่ายังมีอีกปัญหาหนึ่งที่แม้ยังไม่ส่งผลกระทบในปัจจุบัน แต่ควรที่ภาครัฐและเอกชนจะได้เตรียมการไว้ คือ ปัญหาการขาดแคลนนักปรับปรุงพันธุ์พืชรุ่นใหม่ในระยะ 5-10 ปีข้างหน้า เพราะนักปรับปรุงพันธุ์พืชถือได้ว่าเป็นสมองหลักในการวิจัยและพัฒนา เป็นปัจจัยสำคัญต่อความก้าวหน้าของอุตสาหกรรมนี้โดยตรง ข้อมูลจากการสำรวจพ.ศ. 2547 โดยรองศาสตราจารย์ ดร.สนั่น จอกลอย มหาวิทยาลัยขอนแก่น กล่าวถึงจำนวนนักปรับปรุงพันธุ์พืชในประเทศไทยมีประมาณ 200 กว่าคน ส่วนใหญ่มีอายุใกล้วัยเกษียณแล้ว ขณะที่ความนิยมศึกษาด้านนี้ของนักศึกษาลดลง จึงเห็นว่าในระยะสั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสถาบันการศึกษาควรจัดการฝึกอบรมเพื่อยกระดับทักษะความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานด้านนี้อยู่แล้วสำหรับผู้ที่มีคุณสมบัติ ส่วนในระยะยาวควรวางแผนผลิตบุคลากรด้านนี้ ขณะเดียวกันควรได้มีการศึกษาสาเหตุและแก้ไข ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อนิยมในการศึกษาด้านนี้ เพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาเช่นนี้ในระยะยาวต่อไป

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะการนำผลงานวิจัยไปใช้

ภาคเอกชนและภาครัฐบาลสามารถนำผลการวิจัยเรื่องนี้ไปใช้ร่วมกับข้อมูลที่หน่วยงานมีอยู่ประกอบการตัดสินใจหรือวางแผนทางในการกำหนดนโยบายเพื่อให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ได้ดังนี้

3.1.1 แนวทางสำหรับภาคเอกชน

- 1) ผู้ประกอบการรายใหม่สามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเข้ามาดำเนินธุรกิจ ใช้พิจารณาวางแผนทางในการดำเนินธุรกิจในด้านต่าง ๆ เช่น การผลิต การตลาด การแข่งขัน การป้องกันปัญหา(ที่จะเกิดขึ้น)ไว้ล่วงหน้า ฯลฯ ให้สอดคล้องเหมาะสมกับโครงสร้างตลาด พฤติกรรมการแข่งขัน และผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมนี้
- 2) ผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจอยู่แล้วสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการปรับพฤติกรรมธุรกิจ หรือวางกลยุทธ์การตลาดให้สอดคล้องเหมาะสมกับโครงสร้างตลาด พฤติกรรมการแข่งขัน และผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมนี้
- 3) ผู้ประกอบการหรือเจ้าของสายพันธุ์ควรศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพันธุ์พืช และกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อดำเนินการจดทะเบียนคุ้มครองเมล็ดพันธุ์ที่คิดค้นขึ้น รวมทั้งจดทะเบียนคุ้มครองตราสินค้าที่บริษัทใช้ในการทำตลาดด้วย
- 4) ภาคเอกชนควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งสามารถดำเนินการผ่านสมาคมทางวิชาชีพ เช่น สมาคมการค้าเมล็ดพันธุ์ไทย ซึ่งบริษัทเมล็ดพันธุ์ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกอยู่แล้ว โดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ มีการเสริมแรงจูงใจให้เอกชนมีการแข่งขันในการดำเนินธุรกิจอย่างเป็นธรรม ด้วยความเสมอภาค และคำนึงถึงสังคมส่วนรวมในการดำเนินธุรกิจด้วย

3.1.2 แนวทางสำหรับภาครัฐบาล

- 1) ใช้เป็นแนวทางในการควบคุมและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างตลาดของอุตสาหกรรมนี้สอดคล้องเหมาะสมกับ โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ ส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีพฤติกรรมและควบคุมระดับการแข่งขันให้เป็นธรรมต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งผู้ประกอบการ คู่แข่งขัน และตัวเกษตรกรเอง
- 2) ควรสนับสนุนให้เกิดการคิดค้นพัฒนาเทคโนโลยี เครื่องมือ-อุปกรณ์ สำหรับใช้ในการวิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์ในประเทศ โดยมีมาตรการจูงใจให้เกิดการพัฒนาอย่างเหมาะสม ซึ่งนอกจากจะช่วยลดการนำเข้าแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้คนไทยสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ หรือนวัตกรรมอันจะเป็นเทคนิคในการวิจัยและพัฒนาอุตสาหกรรมนี้ของไทยเองที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นของประเทศ
- 3) ควรสนับสนุนให้หน่วยงานด้านการเกษตร เช่น สถาบันวิจัยพืชไร่ มีการวิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ภาคเอกชนสามารถนำผลการวิจัยไปต่อยอดได้ และยังเป็นศูนย์รวมความรู้ทางวิชาการด้านการวิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์ และสามารถใช้เป็นที่ถ่ายทอดความรู้และเป็นสถานที่ฝึกงานสำหรับนักปรับปรุงพันธุ์รุ่นใหม่

4) ภาครัฐควรสนับสนุนให้หน่วยงานในการขายพันธุ์พืชของรัฐ เช่น ศูนย์ขายพันธุ์พืชทำการขายพันธุ์พืชออกจำหน่าย เพื่อเป็นทางเลือกของเกษตรกร และผู้ประกอบการรายย่อยในการเข้าถึงเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ ในราคาที่ไม่สูงเกินไป และยังสามารถใช้เป็นสถานที่ฝึกงานสำหรับนักปรับปรุงพันธุ์รุ่นใหม่

5) ภาครัฐควรสนับสนุนให้ธุรกิจเมล็ดพันธุ์ของคนไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้น และมีมาตรการส่งเสริมสนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อยให้สามารถแข่งขันได้ รวมทั้งควรดูแลการดำเนินธุรกิจเมล็ดพันธุ์ให้เกิดความเป็นธรรม ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่หรือรายย่อย

6) ภาครัฐควรวางแนวทางในการผลิตบุคลากรที่มีความสามารถให้เพียงพอต่อความต้องการของอุตสาหกรรมนี้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

7) ภาครัฐควรพิจารณาแก้ไขกฎหมายที่เป็นปัญหา และหรือออกกฎหมายที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมนี้ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น เกษตรกร ผู้ประกอบการรายย่อย ประเทศชาติไม่ใช่คำนึงถึงแต่ผลประโยชน์ของบริษัทเมล็ดพันธุ์เท่านั้น

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาพฤติกรรมการแข่งขันด้านราคาและมีใช้ราคาของบริษัทเมล็ดพันธุ์โดยการสำรวจจากคนกลาง หรือตัวแทนจำหน่ายรายใหญ่ประกอบการสำรวจข้อมูลจากผู้ประกอบการ ซึ่งจะช่วยให้การศึกษาวเคราะห์พฤติกรรมการแข่งขันของอุตสาหกรรมนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.2.2 การศึกษาผลการดำเนินงานควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาระผูกพันกับอัตรากำไรของอุตสาหกรรมนี้

3.2.3 ควรมีการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์ ซึ่งจะเป็ข้อมูลในการป้องกันและแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคในการพัฒนาอุตสาหกรรมนี้

3.2.4 งานวิจัยในสาขาอื่น เช่น นิติศาสตร์ สังคมศาสตร์ ประเด็นที่น่าศึกษาคือผลกระทบต่อเกษตรกรจากการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช หรือศึกษากลุ่มผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริงจากกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช เป็นต้น งานวิจัยในสาขาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์การเกษตรที่น่าศึกษา เช่น เรื่องเกี่ยวกับพืชตัดแต่งพันธุกรรม เป็นต้น